

JAARVERSLAG | 2022

1. TAKEN EN RELATIE MET HET NLR

De hoofdtak van de Stichting Behoud Erfgoed NLR (SBEN) is het bewaren en het toegankelijk maken van het NLR-erfgoed, bestaande uit objecten, beeldmateriaal en documenten. De relatie van de Stichting met het NLR is vastgelegd in een museumovereenkomst. Het NLR steunt de SBEN in materieel en financieel opzicht. De SBEN heeft de status van Cultureel Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Het beleid voor het uitvoeren van de taken van de Stichting in de verslagperiode was vastgelegd in een Beleidsplan 2020-2022. Daarin was het verzamelen en in kaart brengen van materiaal m.b.t. de historie van het NLR een hoofdlijn van beleid. Maar ook het toegankelijk maken van het erfgoed, zowel via internet als door het deelnemen in exposities binnen en buiten het NLR. Op 21 december is een vergadering met de vrijwilligers gehouden ter voorbereiding van een Beleidsplan voor de langere termijn en een Werkplan voor de periode 2023-2025.

In het begin van het jaar werden de coronamaatregelen versoepeld. Daardoor konden de werkzaamheden weer op gang komen. Het periodieke overleg met het hoofd van de afdeling Ondersteunende Diensten werd op 16 februari hervat. Op 23 maart kon na lange tijd weer een bespreking van het bestuur met de vrijwilligers worden gehouden. Het jaarlijkse overleg van het bestuur met de directie van het NLR vond plaats op 20 april. Het bestuur voerde in het verslagjaar enkele malen gesprekken met het hoofd van de afdeling Personeel en Organisatie en zou het toejuichen wanneer dit in de toekomst ook met het hoofd van de afdeling Marketing en Communicatie kan.

2. HUISVESTING

Een aantal grote erfgoedobjecten, waarvoor destijds bij het NLR geen plaats kon worden gevonden, werd na een grote verhuisoperatie teruggebracht vanuit het Nederlands Transport Museum (NTM) in Nieuw Vennep naar het NLR. Door omstandigheden moet het NTM de huidige locatie verlaten. Het betekent een verhuizing van alle daar aanwezige objecten naar een tijdelijke bestemming. We wilden onze, veelal kwetsbare, objecten niet weer naar een andere en ook weer tijdelijke plek overbrengen. Na overleg met het NLR werd een oplossing gevonden. Alle objecten vonden een plaats in hal 4 van de nieuwbouw in de NLR-vestiging Marknesse in plaats van in de eerder voorziene zogenaamde Romney hut. De daarvoor benodigde beschermende klimatologische voorzieningen bleken te kostbaar te zijn. Voor dat de feitelijk opslag plaats vond, werd van elk object een (nieuwe) foto gemaakt.

De vluchtsimulator GRACE, die in bruikleen is gegeven aan het NTM en beheerd wordt door de Stichting Aviosim, blijft vooralsnog bij het NTM.

3. BESTUUR EN VRIJWILLIGERS

Aan het begin van de verslagperiode bestond het bestuur uit twee personen, Kees Bakker als voorzitter en DirkJan Rozema als penningmeester/waarnemend secretaris. Tijdens de eerdergenoemde bespreking op 23 maart met het motto: "Herstart SBEN na Covid" hadden zij meegedeeld hun functie uiterlijk op 31 december 2022 te willen neerleggen.

De bijeenkomst op 23 maart had als hoofddoelen het verder kennismaken met de nieuwe vrijwilligers, het bepalen van de stand van zaken bij de SBEN na corona, het ontwikkelen van een gezamenlijke toekomstvisie en het peilen van de interesse en vaardigheden van alle vrijwilligers met het oog op het hen kunnen bieden van een passende plaats binnen de SBEN. Tijdens de vergadering meldden zich enkele vrijwilligers aan voor het toekomstig lidmaatschap van het bestuur, te weten Jan van Doorn, voorzitter, Jaap Laméris, secretaris, René Ladiges, penningmeester. Alle drie hebben een lange staat van dienst bij het NLR achter de rug. Al heel snel daarna werd begonnen hen in te werken en werd Jaap Laméris tussentijds als secretaris toegevoegd aan het bestuur. Een lang door het bestuur gekoesterde wens, gesteund door de NLR-directie, ging daarna in vervulling toen de NLR-medewerker Gerard van der Nat zich beschikbaar stelde als bestuurslid voor het onderhouden van de relatie van de SBEN met het NLR. Het bestuur hield zes vergaderingen, waarbij Jan van Doorn als adviseur optrad. In het kader van het overnemen van hun nieuwe functie namen de aantredende bestuursleden al deel aan de laatste bestuursvergaderingen. De aftredende bestuursleden Kees Bakker en DirkJan Rozema blijven aan als vrijwilliger. De vrijwilliger, Ferdi Uilhoorn, kon na enige tijd afwezigheid wegens ziekte, zijn werk gelukkig weer hervatten.

De Stichting telde aan het eind van het jaar ongeveer 20 actieve vrijwilligers. Daaronder Bart van der Kolk, die zich eind 2022 meldde als vrijwilliger. Op 7 december werd het jaarlijkse vrijwilligersuitje gehouden naar het Nationaal Militair Museum in Soesterberg met een lunch in een naburig restaurant. Bij die gelegenheid stond de aantredende voorzitter, Jan van Doorn stil bij de bijdragen aan de Museum-/later Erfgoedstichting door voorzitter Kees Bakker (19 jaar) en penningmeester DirkJan Rozema (22 jaar).

Op 14 december overleed op 95-jarige leeftijd, Gerard van Welij, de oudste vrijwilliger. Bij zijn uitvaart, op 22 december, waren vele vrijwilligers aanwezig. Een spontaan gevormd groepje van hen reed en begeleidde de kist met de overledene van de aula naar zijn laatste rustplaats.

Hoewel enkele jongere vrijwilligers zich hebben aangemeld blijft er behoefte bestaan aan verdere verjonging. Gezocht wordt naar wegen om de veelal jongere medewerkers van het NLR kennis te laten maken met de historie van het NLR.

In overleg met het NLR en met het oog op de geldende beveiligingsregels, is aan het einde van het jaar overeenstemming bereikt over de toepassing van toegangsregels voor vrijwilligers in de beide vestigingen.

4. ONTWIKKELINGEN M.B.T. HET NLR ERFGOED

Kort na het begin van de coronaperiode verscheen een plan voor het reorganiseren van het documentenarchief in de kelder van het hoofdgebouw. Een van de uitgangspunten is dat de documenten zoveel mogelijk het kenmerk van NLR erfgoed moeten hebben. In de loop van het jaar 2022 is begonnen met het vinden van een definitie van het begrip erfgoed, van toepassing op het NLR. Dat is een lastig te concretiseren begrip, waarover aan het eind van het jaar nog verder werd gesproken. Het betreffende plan gaat over definities, processen, richtlijnen, reglementen en de organisatie m.b.t. het archief. De hoofdgroepen van het documentenarchief zijn rapporten, tekeningen en bibliotheek. Daarnaast zijn er twee gastarchieven, die betrekking hebben op het Nederlands Instituut voor Vliegtuigontwikkeling (en Ruimtevaart), NIV(R) en de Nederlandse Vereniging voor Luchtvaarttechniek, NVvL. Met beide organisaties heeft het NLR jarenlang een nauwe relatie gehad en met de NVvL nog steeds. In verband met de coronacrisis was de toegang tot de archiefkelder in de eerste maanden verboden voor de vrijwilligers. Onder andere door de herstart van de SBEN en het inwerken van nieuwe vrijwilligers was het niet mogelijk om in volle omvang met de uitvoering van het plan te starten. Toch is er voortgang geboekt. DirkJan Rozema, als archiefbeheerder, heeft de indeling van archiefstukken in collecties en deelcollecties verder voortgezet.

Met het systematisch in kaart brengen van het omvangrijke beeldarchief in dezelfde kelderruimte als het documentenarchief moet nog worden begonnen. Het juiste hanteren van het begrip erfgoed is ook hiervoor essentieel.

Er is ook nog veel digitaal opgeslagen beeldmateriaal (foto en film). Dit staat op een specifieke informatiedrager van het NLR, die alleen toegankelijk is bij het NLR met behulp van NLR-computers. Op deze zogenaamde Y-schijf staat het resultaat van vele jaren scannen van voornamelijk negatiefmateriaal door een groep vrijwilligers in de Noordoostpolder. De inhoud

van die schijf is voor een zeer klein deel overgezet naar een speciale schijf (Dropbox) waardoor ook de vrijwilligers thuis toegang hebben tot die informatie. De vrijwilligers, Jan Koning en Wim de Jong hebben te kennen hun scan werkzaamheden te willen stoppen. Er wordt nog gekeken hoe in een vervolg van hun werkzaamheden kan worden voorzien.

De omvangrijke collectie films en videobanden van de Erfgoedstichting is om praktische redenen grotendeels ondergebracht bij het Luchtvaartmuseum Aviodrome, samen met video-afspeelapparatuur. Nagegaan is welk deel van de films kan worden beschouwd als NLR-erfgoed. Een groot aantal films is dit jaar gedigitaliseerd. Voor de inventarisatie van de videobanden is extra mankracht nodig met voldoende kennis m.b.t. de historie van het NLR. Op de balans van de SBEN is een post opgenomen t.b.v. een fonds voor de digitalisering van unieke video's.

Tenslotte werd ook nog steeds gewerkt aan de verdere vulling van de beeldbank (www.erfgoednlrcollecties.nl). Deze bestond aan het einde van het jaar uit 805 foto's, waarvan 761 op internet geplaatst. De beschrijving van objecten in de objectenbank, als onderdeel van de bovengenoemde website, kende een beperkte voortgang. Van de 2515 geregistreerde objecten in de objectenbank zijn er 161 beschreven en op internet geplaatst. Van een groot aantal objecten in de bank werd de foto vervangen door een verbeterd exemplaar, zie onder punt 2.

5. NIEUWSBRIEVEN

Driemaal werd een nieuwsbrief uitgebracht met de zeer gewaardeerde hulp van de betreffende NLR-medewerkers van de afdeling Huisvesting en Facilitaire Zaken. Er werden, na een lange onderbreking als gevolg van corona, twee donateursbijeenkomsten gehouden, waarvan de eerste op 21 mei in de Noordoostpolder. De spreker was NLR-medewerker Lex ten Have. Hij behandelde het belangrijke werk door het NLR op het gebied van de inzet en instandhouding van vliegtuigen en helikopters in gebruik bij nationale en internationale defensie organisaties. Het doel hiervan is i.h.a. onderhoudskostenverlaging en/of levensduurverlenging van het materieel. De tweede donateursbijeenkomst was op 8 oktober in Amsterdam. Hier was het NLR-afdelingsleider Joris Stronkman, die binnen wat de beveiligingsregels nog toelieten, een inkijkje gaf in de lange periode waarbinnen het NLR onderzoek doet en oplossingen aandraagt voor de bescherming van de bemanningen van vliegtuigen en helikopters tegen vijandelijke dreiging, voor een verhoging van de effectiviteit van de inzet van deze wapensystemen en voor een vergroting van de doelmatigheid van de training ermee.

6. DONATEURS

Met hun donatie leveren de donateurs een belangrijke bijdrage aan het voortbestaan van de stichting. Aan het einde van het jaar waren er 164 donateurs (76 jaar-donateurs en 88 donateur voor het leven). Er hebben zich 12 nieuwe donateurs aangemeld. Overleden zijn:

J.A. Verberne, 25 maart

P.J.H.M. Manders, 20 mei

A. Timmer, 9 juli

G.J. van Welij, 14 december

3 Jaardonateurs werden donateur voor het leven en 7 donateurs hebben zich afgemeld als donateur.

In samenwerking met het NLR zal de aandacht bij het werven van nieuwe donateurs ook uitgaan naar de doelgroep van (jonge) NLR-medewerkers.

7. GEBRUIK VAN HET NLR-ERFgoed

Het NLR en de SBEN waren betrokken bij de voorbereiding van een tentoonstelling over 50 jaar F-16, die op 1 juli 2022 in het Nationaal Militair Museum (NMM) werd geopend. Er bleek bij de inrichting van de expositie een beperkte ruimte te zijn voor de NLR inbreng. Daardoor kon van de vele door het NLR gebruikte apparatuur en uitrusting alsmede videomateriaal, slechts één object worden getoond. Maar dit Limit Cycle Oscillation (LCO) half model van de F-16 had wel een prominente plaats gekregen. Het liet zien hoe een ongewenste trilling van de F-16 vleugel optreedt bij speciale vliegcondities en bij verschillende typen bewapening opgehangen onder de vleugel.

Bram Elsenaar gaf in het Duitse Göttingen, bakermat van het Duitse luchtvaartonderzoek, een presentatie over zijn in 2020 verschenen boek over het NLR gedurende de Tweede Wereldoorlog.

De digitale beeldbank en objectenbank zijn bij uitstek een goed middel voor toegang tot het NLR-erfgoed. Deze banken worden regelmatig door de buitenwereld geraadpleegd, evenals het documentenarchief zelf, waar ook in 2022 weer bezoekers zijn verwelkomd. Zo droegen in ons archief gevonden sterkteberekeningen bij aan een nieuw te bouwen replica van de Fokker S.IX.

DirkJan Rozema heeft voor zijn werk aan het boek over prof. dr. ir. H.J. van der Maas een redactiecommissie ingesteld, die hem zal ondersteunen in het verdere traject naar het verschijnen van het boek.

Bij het Nederlands Ruimtevaart Museum (NRM) in de Aviodrome in Lelystad bevinden zich SBEN objecten in bruikleen. Op 4 mei werd bij het NLR door de voorzitters van de SBEN en het NRM een overeenkomst getekend voor deze bruikleen. Ook aan het Luchtvaart en Oorlogs Museum Texel (LOMT) zijn objecten in bruikleen gegeven.

De activiteiten door Ferdi Uilhoorn t.b.v. de persoonsdatabank werden in de loop van het verslagjaar weer hervat.

Het was geen verrassing dat, na de succesvolle betrokkenheid van de SBEN bij de Open Dagen in 2019, een uitnodiging van het NLR werd ontvangen om mee te doen aan de Open Dag op 24 september in Amsterdam. Deze werd beperkt tot huidige werknemers van het NLR en hun familie. Het NLR wilde hiermee laten zien wat aan huidig onderzoek wordt gedaan en een indruk geven van zijn toekomstplannen. Bij de SBEN werd een werkgroep gevormd, die een plan maakte voor de invulling en aankleding van de toegewezen vergaderzaal. Deze grensde aan het auditorium en lag naast de hoofdroute van de bezoekers. De expositie was primair gericht op het werven van donateurs binnen het NLR en daarbuiten. Inspannend op hetgeen het NLR wilde laten zien aan huidig en toekomstig werk toonde de SBEN prominent dat die toekomst is gebaseerd op het verleden. Naast een aantal posters en een projectiescherm was er een kleine expositie van objecten binnen een aantal onderzoeksgebieden. De expositie werd druk bezocht en leverde, via een speciale actie, zes nieuwe donateurs op. In 2023 zal op 10 juni een Open Dag in de Noordoostpolder worden georganiseerd, opnieuw met een bijdrage van de SBEN.

Een eerste gesprek vond plaats met een lid van de NLR-barcommissie, met als doel de mogelijkheden te verkennen voor het exposeren van enkele van onze objecten in de bar in Amsterdam. In 2023 zal hier verder invulling aan worden gegeven.

Op 9 december maakte de komende nieuwe voorzitter, Jan van Doorn, kennis met de vestigingsmanager van Aviodrome Coen Hoozemans. ■